

ANDREAS TIETZE: *Mustafa Ali's Counsel for Sultans of 1581 (Part I)*

Edisyon - Tercüme - Notlar, Öster. Akademie der Wissenschaften - Phil. Hist. Klasse, Denkschriften, 137 Bd, Verl. der Öster. Akad. der Wiss. - Wien 1979, 188 s. LXXII levha. (B-8436).

Prof. Andreas Tietze Mustafa Ali'nin Kahire üzerindeki eserini daha önce neşretmişti. Bu sefer gene Ali'nin ünlü eseri *Nushatü's-Selâtin*'i; İngilizce çevirisi, tıpkıbasım ve lûgatçesi ile neşretmiş bulunuyor. Gerek dil, gerekse Türkiye'nin toplumsal tarihi için büyük değeri olan bu kaynak eseri yayınlayarak Prof. Tietze Türk dili ve tarihi alanında önemli bir boşluğu doldurmuştur. Prof. Tietze eserin bütün nüshaları üzerinde mukayeseli olarak metni incelemiş, Hüsrev Paşa nüshasını (müellif için istinsah edilen) esas almıştır. Kahire, Fatih, Hazine, Nuruosmaniye, Yenicalı, Revan nüshaları dışındaki nüshalar yararlı olmamıştır.

II inci cilt ve 10. bölümde toplanacak olan *Nushatü's-Selâtin*'in neşrinde, Mukaddimede, Osmanlı Padişahlarının meziyet ve nitelikleri, Birinci bölümde, sultanlara lazım olan hususlar, İkinci bölümde, bazı kanunsuz olay ve karışıklıklar ve bunların nedenleri üzerinde duruluyor. II nci cildin III ve IV üncü bölümlerinde devlete zarar veren bazı olaylar ve son bölümde Mustafa Ali'nin hayatı ve bazı eleştirileri yer alıyor.

Gerek klasik doğu devletlerinde ve Osmanlılarda görülen *Nasihatname* geleneğinin iyi bir örneği olması, gerekse 16 ncı yüzyıl Osmanlı toplumunun ve kurumlarının durumu üzerindeki ilginç tasvirleri dolayısıyla Mustafa Ali'nin bu eseri Osmanlı tarihçiliğinin başvuru kaynaklarından biridir ve Prof. A. Tietze eseri araştırmacıların yararına sunmuştur.

*

Osmanlı Devlet Düzenine ait Metinler II.

"*Kitâbu Mesâlihi'l-Müslimin ve Menâfi-u'l-Mü'minin*" yayınlayan Prof. YAŞAR YÜCEL D. T. C. F. Basımevi, Ankara 1980.

Prof. Y. Yücel *Kitâb-ı Müstetâb*'ı yayınlarken paralel bir metin olan esere rastlamış ve tek muhtemel orijinal nüshanın Konya Yusuf Ağa kütüphanesinde bulunduğu anlaşılacak neşre hazırlanmıştır *. *Kitâbu Mesâlihi'l-Müslimîn* XVII. yüzyıl Osmanlı Devlet düzenine ait ilginç bilgiler getiren bir kaynak çalışmasıdır.

Girişte eserin içeriği geniş bir biçimde özetlenip eser hakkında mufassal, malûmat verildikten (s. 1-41) sonra (s. 41-44) arası metinde geçen terimlerin indeksi çakartılmıştır. Bundan sonra tıpkıbasım yer almaktadır.

* Risale Konya Yusuf Ağa kütüphanesi 673 no.'da kayıtlı bir mecmuada yer almaktadır.

Osmanlı devlet ve toplum hayatında 16 ncı yüzyıldan sonra hissedilen bunalım dolayısıyla devlet adamı ve bürokratlar padişahlara veya sadrazamlarına risaleler ve lâyhalar sunuyordu. Bunlar bir yerde klasik nasihatnâme türünde eserler olmakla beraber, önemli farkı çağdaş bunalımın üzerinde çok durup bunun nedenlerine işaret etmeleri ve teferruatlı tasvirler yapmalarıdır. İşte *Kitabu Mesâlihi'l-Müslimîn* yeni bulunan bu tür ilginç raporlardan biridir. Muhtemelen bir sadrazama sunulmuştur. Bu nedenle neşri ve incelenmesi XVII nci yüzyıl tarihimiz için önemli bir katkıdır.

Bu eser Prof. Y. Yücel'e göre 1639-40 tarihlerinde kaleme alınmış ve sadrazam Kemankeş Kara Mustafa Paşa'ya sunulmuştur. (s. 4-5) Risale 52 babdan meydana gelmektedir. Eserde kopuk, eksik sahifeler de vardır. Prof. Yücel'in ön incelemesi ile birlikte bu risale Osmanlı tarihinin araştırılması gereken bir dönemi için aydınlatıcı kaynaklardan biridir.

*

AMNON COHEN: *Palestine in the 18th Century-Patterns of Government and Administration* the Magnus Press, The Hebrew University, Jerusalem 1973. XVI + 344 sahife. (A III - 8321).

Kitaba 18. y.y.'da Osmanlı İmparatorluğunun çöküntü veya değişim döneminde Filistin bölgesindeki idarenin tanımıyla giriliyor. Filistin coğrafi bölgesi o sırada Sidon (Sayda) eyaleti ve Şam'ın güney sancaklarından müteşekkildir. Mahalli nüfus guruplarının, eski hanedanların idareyi ne şekilde ele aldıkları ve bu ailelerin, statüleri inceleniyor. 18. yüzyılın, İmparatorluğun her yanında bu gibi hanedanların yükseldiği bir dönem olduğu göze alınırsa, kitabın bu bölümünde ilginç bilgiler verildiği anlaşılır. Yazar Osmanlıca, Arapça kaynaklar yanında o çağın İbranice kaynaklarını ve malzemesini de kullanıyor.

İkinci bölümde idari taksimat ve özellikle Akra'nın inkişafı ele alınıyor. Hayfa, Akra gibi sahil merkezlerinin inkişafı, batı pazarları ile başlayan iktisadi bütünleşmeyi anlamak bakımından yararlı bir inceleme konusudur. İdare bölümünde mali idari konular, ordu sorunları ele alınıyor.

*

STANFORD J. SHAW, *Between Old and New, The Ottoman Empire under Sultan Selim III*. Harvard Univ. Press. Cambridge-Mass. 1971. (A IV - 1247).

III. Selim döneminde Osmanlı İmparatorluğunun geçirdiği ıslahatın karşılaştığı zorluklar ve sonuçlar hakkında Shaw'un uzun zamandır çıkardığı makale ve yeni araştırmaların sonuçlarını sunduğu bir eser... II nci Selim'in şehzadeligindeki eğitimiyle başlayan eserde, Avusturya ve Rusya ile yapılan savaşlar, (III. Mustafa devri) ve Sultan I. Abdülhamit yönetiminin sorunları ele alındıktan sonra, III. Selim saltanatı ve *Nizam-ı Cedid* dönemine geçiliyor. *Meclis-i Meşveret* gibi harp dönemi reformlarından sonra reformcu grubun niteliği IX. bölümde